

РОЗВИТОК НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ

Статтю присвячено проблемам розвитку навичок аудіювання мультимедійними засобами навчання на уроках англійської мови. Зокрема, проаналізовано етапи формування навичок аудіювання учнів на уроках англійської мови. Розкрито вплив мультимедійних засобів навчання на розвиток навичок аудіювання учнів.

Ключові слова: аудіювання, мультимедійні засоби навчання, навички, розвиток, учні.

Глибокі соціально-політичні, духовні й економічні зрушення, які відбуваються в суверенній, демократичній Україні, вимагають удосконалення навчального процесу шляхом його модернізації, що передбачає забезпечення оволодіння учнями системою знань, загальнонавчальних умінь і навичок, розвиток їхніх інтелектуальних і творчих здібностей, здатності до життєдіяльності в інформаційному просторі. Вирішення цих завдань сучасні педагоги пов'язують із мультимедійними засобами навчання, використання яких сприяє інтенсифікації всіх рівнів навчального процесу, стимуляції пізнавальних інтересів школярів, системній інтеграції предметних галузей знань; забезпечує кожній дитині власну траєкторію освіти; оптимізує розкриття творчого потенціалу учнів, їхніх здібностей до комунікативних дій, формування інформаційної культури школярів.

Аналіз науково-педагогічних джерел дає підстави стверджувати, що останнім часом значно підвищився інтерес вітчизняних і зарубіжних учених до питань використання мультимедійних засобів у навчальному процесі. Зокрема, наукове обґрунтування ефективності навчального процесу з використанням мультимедійних засобів подано в працях Ю. Єгорової, М. Жалдака, Д. Матроса, Т. Піскунової, П. Бьорнса (P. Burns), Р. Ворзела (R. Worzel), Р. Харта (R. Hart) та ін. Важливі аспекти використання комп'ютерної техніки в навчальному процесі на різних предметах шкільного циклу (хімії (С. Каяліна); історії (А. Форменко); фізики (О. Мартинюк, В. Муляр, А. Сільвейстр); алгебри (Т. Зайцева); геометрії (М. Ковальчук); музики (О. Чайковська) висвітлено в дисертаційних роботах.

Проте розвиток навичок аудіювання на уроках англійської мови мультимедійними засобами навчання не став об'єктом самостійного дослідження, що й зумовило актуальність дослідження.

Мета статті – на основі аналізу науково-педагогічних джерел визначити ефективність використання мультимедійних засобів навчання у процесі розвитку навичок аудіювання учнів.

У ході наукового пошуку виявлено, що поняття “аудіювання” трактується як динамічна багаторівнева система перцептивно-мисленнєвої, інтелектуальної, мнемічної діяльності [6], що полягає в одночасному слу-

ханні та розумінні людського мовлення, тобто смислового сприйнятті усного повідомлення.

Характерними рисами аудіювання є реалізація усного спілкування, реактивний та рецептивний види мовленнєвої діяльності.

Аудіювання засноване на вмінні, і, як і будь-яке вміння, воно спирається на певні навички, головними з яких є такі:

- 1) навички підсвідомого сприйняття звуків, звукосполучень та інтонацій, тобто звукової сторони мови;
- 2) навички безпосереднього розуміння слів і словосполучень;
- 3) навички підсвідомого розпізнавання лексико-граматичних форм мови на морфологічному та синтаксичному рівнях.

Формування навичок аудіювання проходить такі рівні розуміння: розуміння буквального і поверхового значення аудіотексту на основі частини мовних фактів і значень окремих мовних одиниць; розуміння глибинного ситуативного значення аудіотексту.

Аналіз науково-методичної літератури [4; 6; 7] дає змогу стверджувати, що процес формування навичок аудіювання відбувається трьома етапами: початковий, середній та завершальний.

На кожному з етапів формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів:

– словоформи, форми вільного словосполучення, фрази. На цьому рівні формування навичок аудіювання передбачає дії, спрямовані на розуміння повідомлень відповідних цьому рівню, побудованих на знайомому матеріалі;

– надфразові єдності. На цьому рівні формування навичок аудіювання передбачає дії, що забезпечують розуміння монологічного повідомлення, відповідного цьому рівню, побудованого на повністю знайомому матеріалі; розуміння мікродіалогів з наступним визначенням характеру взаємодії партнерів шляхом віднесення сприйнятого діалогу до одного з відомих учням комунікативних типів мікродіалогів;

– цілий текст. Аудіювання на рівні цілого тексту передбачає дії, за допомогою яких досягається: розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи (слова, словосполучення), про значення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою; розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами (про їх значення можна здогадатися за контекстом, з опорою на смислові зв'язки); розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі.

Доцільно підкреслити, що процес розвитку навичок аудіювання пов'язаний з механізмом слухової пам'яті, яку допомагають розвивати тренувальні вправи. Найскладнішим у процесі розвитку навичок аудіювання є механізм логічного розуміння. У цьому випадку не потрібно багаторазове прослуховування і відтворення одного й того самого матеріалу. Повне розуміння мови на слух має здійснюватись цілісно при одноразовому сприйнятті. Завдання вчителя полягає в тому, щоб навчити учнів розуміння не окремих слів та фраз, а загального розуміння (про що йде мова в тексті,

де і коли відбувається дія, хто головні учасники) й орієнтувати їх на сприйняття тексту в цілому. Проте таке розуміння можливе лише за наявності в учнів розвинутих до автоматизму в процесі систематичної практики мовних навичок.

Як свідчить проведене дослідження, формування навичок аудіювання передбачає регулярне використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих (навчальних і контрольних) завдань з розвитку умінь слухати, розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання. У цьому випадку найбільш ефективними засобами розвитку навичок аудіювання є мультимедійні засоби навчання. Під мультимедійними засобами навчання розуміємо поєднання різних засобів комунікації, різних медіа, тобто сукупність аудіовізуальних засобів (текстів, телебачення, аудіо- і відеопродукції, комп'ютерних технологій тощо), які дають змогу гнучко керувати потоками різної інформації.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури [1; 2] виявлено, що за призначенням і виконуваними операціями мультимедійні засоби поділяють на такі види:

- засоби зберігання й відтворення навчальної інформації, що забезпечують потрібну наочність у навчанні, а також можливість багаторазового відтворення спеціально переробленої навчальної інформації, яка відображає сутність об'єктів, процесів і явищ, що вивчаються;
- засоби моделювання, які дають можливість не тільки демонструвати об'єкти та процеси, що вивчаються, а й досліджувати їх;
- засоби контролю/самоконтролю, які забезпечують автоматизацію процесу перевірки ступеня засвоєння навчальної інформації й оцінювання знань;
- засоби самонавчання, які синтезують характерні особливості всіх попередніх і призначаються для реалізації потенційних можливостей мультимедійного навчання.

Установлено, що різні види мультимедійних засобів навчання дадуть змогу моделювати умови навчальної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру, а також сприяти більш раціональній діяльності вчителя на певному етапі навчального процесу, розширюючи її можливості. Тому використання мультимедійних засобів у навчальному процесі з метою формування тільки навичок пізнання та відтворення навчальної інформації (знання-знайомства, знання-копії тощо) є недоцільним і неефективним, оскільки можливості мультимедійних засобів навчання набагато ширші, що зумовлює їх використання на вищому рівні.

Аналіз науково-педагогічних джерел [2; 3; 5] дає підстави стверджувати, що регулярне використання мультимедійних засобів у навчальному процесі сприяє:

- інтенсифікації всіх рівнів навчального процесу, підвищенню його ефективності та якості, оскільки завдяки інтерактиву навчання відбуваєть-

ся в активно-діяльній формі, у якій одержання інформації, практичні заняття й атестація органічно пов'язані;

- емоційній мотивації діяльності, що має особливе значення для стимуляції комунікативної активності учнів;

- стимуляції пізнавальних інтересів за допомогою змісту навчального матеріалу, який характеризується новизною й викликає реакцію учнів (тут важливу роль відіграє оперативність мультимедійних засобів навчання);

- побудові відкритої системи освіти, що забезпечує кожній дитині власну траєкторію освіти;

- системній інтеграції предметних галузей знань;

- розкриттю творчого потенціалу учня, його здібностей до комунікативних дій;

- формуванню інформаційної культури учнів;

- прискоренню темпу вивчення й запам'ятовування навчального матеріалу, що забезпечує раціональне використання навчального часу, підвищення продуктивності праці вчителя й учнів;

- забезпеченню науковості навчання за рахунок уведення в навчальну роботу елементів дослідної діяльності;

- посиленню наочності, що забезпечується реалістичністю зображення дійсності, виразністю, можливістю проникнення в сутність явищ і процесів, що вивчаються, показом явищ, що вивчаються в розвитку, динаміці, багатством зображувальних засобів;

- розвитку пізнавальних інтересів і здібностей учнів засобами додаткового матеріалу, який складається із завдань з підвищеною складністю, творчих завдань, що передбачають роботу у віртуальних бібліотеках через мережу Інтернет;

- забезпеченню здобуття учнями більш тривалих і глибоких знань, чому сприяє емоційна наповненість і можливість багаторазового повторення матеріалу;

- активізації самостійної роботи учнів, що досягається завдяки можливості послідовно або вибірково опрацьовувати теоретичний навчальний матеріал; закріплювати навчальний матеріал з використанням вправ і завдань для самоконтролю; опановувати зміст навчального предмета за допомогою імітаційного комп'ютерного моделювання; виробляти та закріплювати навички за допомогою комп'ютерного тренажера;

- здійсненню зв'язку теорії з практикою, чому сприяє наявність зворотного зв'язку між практичними завданнями й теоретичним матеріалом: у разі неправильної відповіді учень автоматично відправляється до відповідного фрагмента в теорії;

- індивідуалізації навчання завдяки можливості вибору індивідуального темпу навчання й обсягу навчального матеріалу, а також поділу завдань за рівнем складності.

Установлено, що завдяки цим можливостям створюється необхідне емоційне підґрунтя для більш зацікавленого сприйняття явищ, які вивча-

ються, чим забезпечується активність процесу пізнання й глибоке засвоєння навчального матеріалу, що сприяє перетворенню знань у переконання. Активність розумової діяльності значною мірою залежить від емоційних переживань, адже відомо, що навчальний матеріал засвоюється краще, якщо він захоплює емоційну сферу учнів.

Як свідчить проведене дослідження, мультимедійні засоби навчання мають ряд переваг порівняно з традиційними технічними засобами в розвитку навичок аудіювання:

- комп'ютер дає змогу прослуховувати тексти з подальшим опрацюванням змісту прослуханого індивідуально учнями, змінювати силу звуку; під час формування й удосконалення навичок аудіювання повертатися до окремих частин тексту;

- мультимедійні засоби навчання надають можливість прослуховування тексту з одночасним його читанням на екрані, виділення слова кольором під час його вимовляння диктором;

- використання відеоматеріалів з титрами або без них з подальшим опрацюванням змісту прослуханого;

- Інтернет відкриває доступ до якісних аудіо- та відеоматеріалів, таких як пісні, інтерв'ю, бесіди відомих людей світу; аудіокниги, озвучені носіями мови та дикторами; відеокліпи, фільми.

Висновки. Таким чином, головними навичками аудіювання є навички підсвідомого сприйняття звуків, звукосполучень та інтонацій; навички безпосереднього розуміння слів і словосполучень; навички підсвідомого розпізнавання лексико-граматичних форм мови на морфологічному та синтаксичному рівні, які формуються трьома етапами.

Провідну роль у розвитку навичок аудіювання відіграють мультимедійні засоби навчання, які уможливають прослуховування різних за складністю аудіотекстів і відеоматеріалів (інколи з субтитрами) із наступним контролем розуміння почутого, а також дають змогу учням працювати в індивідуальному темпі та виступають у ролі тренажера-репетитора, який враховує індивідуальні особливості кожного учня.

Список використаної літератури

1. Гевал П.А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів / П.А. Гевал // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2000. – № 3. – С. 33–34.

2. Гершунский Б.С. Основы электроники: учеб. пособ. для техникумов / Б.С. Гершунский. – К.: Вища шк., 1982. – 440 с.

3. Егорова Ю.Н. Мультимедиа как средство повышения эффективности обучения в общеобразовательной школе: дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Юлия Николаевна Егорова. – Чебоксары, 2000. – 196 с.

4. Елухина Н.В. Преодоление основных трудностей понимания иноязычной речи на слух как условие формирования способностей устного общения / Н.В. Елухина // ИЯШ. – 1996. – № 4. – С. 25–29.

5. Жалдак М.І. Нова інформаційна технологія на уроках математики / М.І. Жалдак, А.В. Пеньков // Рідна школа. – 1991. – № 1. – С. 77–80.

6. Колосницина Г.В. Пути оптимального построения и оформления учебного аудиотекста (на материале русского языка как иностранного) / Г.В. Колосницина. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1980. – 95 с.

7. Лазаренко К.А. Основы методики навчання іноземним мовам / К.А. Лазаренко. – К. : Вища шк., 1997. – 230 с.

Мищенко О.А. Развитие навыков аудирования на уроках английского языка мультимедийными средствами обучения

Статья посвящена проблемам развития навыков аудирования мультимедийными средствами обучения на уроках английского языка. В частности, проанализированы этапы формирования навыков аудирования учеников на уроках английского языка. Раскрыто влияние мультимедийных средств обучения на развитие навыков аудирования учеников.

Ключевые слова: аудирование, мультимедийные средства обучения, навыки, развитие, ученики.

Mishchenko O. Development of listening comprehension skills at the English lessons with the help of multimedia

The article is devoted to the problem of development of listening comprehension skills with the help of multimedia at the English lessons. Questions of stages of generating students' listening comprehension skills at the English lessons are analyzed. The influence of multimedia on the development of students' listening comprehension skills is revealed.

Key words: listening comprehension, multimedia, skills, development, students.